

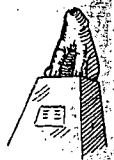
ציונים לקורא

הרושם של ציור „במאלי“ (תמונת-קרב), אשר עולה מהתמונה של מעטפת גליון זה — אינו מתאמת במציאות. אך אין זה גם חקוי, לציריו של איזה צייר בטעליסט נודע — למשל, וארישציאנקי. על אף אופיו הציורי המובהק, הרי אין זה אלא צלום. מתוך התערוכה „המצלמה בעקבות הלוחמים“ המוצגת ע"י שירות המפות והצלומים של צ.ה.ל. ואשר חלק מהתנובה התצלומית שבה, כבר מצא לו דרכים אל עמודי העיתונות. — ותמונה זאת בכלל. ואגב, מפה לאוזן נסופר, כי נציגיהן בישראל של שתי ארצות, בעלות מסורת „פרשית“, התרשמו מן הצילום ואף הזמינו העתקות לשלחן לארצותיהם. מי יודע, האם לא חש האחד ריח „קאובואיות“ העולה מן התמונה, והאם לא בצבץ אצל השני זכר ימי סובאסקי. בעבור חטיבת „גבעתי“ במסדר, ביום החטיבה שלה, בימי ספטמבר של השנה שעברה (כאשר תואר בשעתו במפורט בעתונות) — עמד קצין תרבות נלהב ורב פיוט וקרא קריאות עידוד ותשבחות מדי עבור יחידה אשר אספה „יבול“ תהילה בקרבות, בהציגו אותה בפני אוכלוסית רחובות, הצופה במראה. משהופיע ראש שדרת הפרשים, לא נתקררה דעתו עד אשר הכריז: „הנה הם, הבודיוניזם שלנו!“ ואכן נדמה לך כאילו הושפעה מצלמתו של הצלם (ב. כרמי) מרוחה של אותה קריאה...

רבים החברים הזוכרים לעתים קרובות כ„ימים ההם“ — עת חסר לנו הציוד הצבאי, עת הלוחם העברי חלם על „רובה-איש“, אשר יכרינו, ישמרנו, יטפל בו ויבטח בו, ורבים הזוכרים את האימונים ב„מחתרת“ — עם סידורי הסליק וההבטחה. אך לא כ"כ רבים הם הזוכרים את האימונים במחתרת ממש, כפי שהיתה נהוגה בשורות ההגנה בשנים הן „שונות לקיומה“, — אותם הימים כאשר התאמנו ב„כלים קטנים“ — בלי כלים, אלא בעזרת נרתיקים ריקים. כאשר שעות על שעות, וערבים על ערבים, הושקעו ב„פירוק והרכבה“ בחדר שחלונותיו מואפלים; כאשר זריקת רימוני-חי או יריה ניתנו כפרס למצטיין באימוניו, בעוד חבריו המקנאים צופים מרחוק. יתכן, כי בחומם של אותם חדר-אימונים נדגרו כוח ההגנה ולוחה.

אחת משרידי התעודות שנשתמרו למרות הסליקים וההשמדות — היא התעודה של תכנית האימונים בהגנה באמצע שנות העשרים (עמ' 6), כפי שאושרה ב„ועדת הערים“.

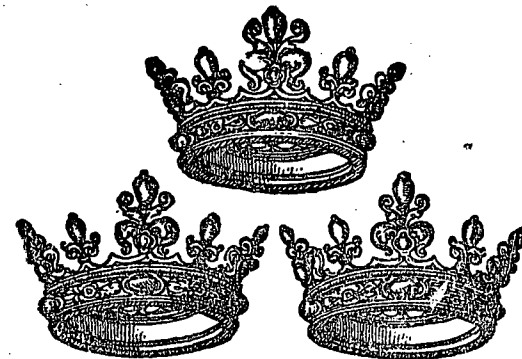
הגילוי המפורטי המובהק של ההגנה העברית בארץ-ישראל, היה כרוך, כרגיל, בהגנה על נקודות ישוב מבודדות. כזאת היתה תל-חי, כזאת היתה חולדה. להגנה קלאסית זאת נקבע בשעתו סייג, מפי יוסף טרומפלדור: „להגן — עד אם יבואו בתותחים“. „בתותחים“ — פירושו, ככוח צבאי, מאורגן ומצוייד, לעומת חבורות הבדויים שתקפו את תל-חי, או המון הכפריים שהסתערו על חולדה. בראשיתה של מלחמתנו שבשנת 1948 נגזר על כמה נקודות לעמוד מבודדות בפני התקפת כוחות „צבאיים למחצה“ (סירת-צבי, יחיעם ועוד, וכגון — ישובי עציון, בחדשים הראשונים למערכה). נקודות אחרות, אשר שמותיהם מסמלים מאז פרשות-קרב מרציניות במלחמת 1948, נשתלבו לתוך חזית צבאנו: נגבה, דגניות ועוד — שעמדו גם נגד כוחות צבא סדיר של האויב. והיו מספר נקודות, אשר מתוך בידוד כמעט מוחלט, נתנסו בהתקפותיו של צבא מאורגן — ועמדו. כאלו היו הנקודות המרוחקות: דרדרה, כפר-דרום, בארות יצחק, בית-אשל. כמוהן מסמלת גם עין-גב, אשר בגדת המזרח של ים הכנרת. את הגילוי המסורתי של הגנה על נקודות ישוב בודדות, הפעם גם נגד כוח צבאי, עתיר נשק ועדיף במספרו, של אויב הבוטח בעצמו.

הפרשה „עין-גב במערכה“ (עמ' 7) מסכמת את הגילוי הזה, מהבולטים והמאלפים אשר במלחמת 1948, למעמד-מגן שהיה רגיל ו„מסורתי“ משך עשרות שנות פעלה של ההגנה העברית — ביחסי כוחות, במצב טופוגרפי ומסיבות טקטיות, אשר מיחדים את המאבק על עין-גב בתוך שרשרת מעשי צבא-ההגנה ומגיני הישובים.

יש והכרעות במלחמה מושגות „בניגוד לחוקי ההגיון במלחמה“. כזאת, על כל פנים, היתה מסקנתו של אורח אמריקאי, איש-צבא רס-מעלה, עת ביקר במקום הקרב בעין-גב — בשים לב ליחסי הכוחות שבין המתישבים המתגוננים לבין צבא האויב התוקף. ולא מקרית, בודאי, היתה משאלתו — כי משיעלו על הכתב פרטי הגנת עין-גב ישלחו-נא גם אל במתו הספרותית של הצבא — הלא קטן ולא חסר-נסיגה, — שעליו נמנה האורח, שעצמו רבות ראה בימיו. אך כזאת, לדבריו, לא ראה.

ואל רשמי האורח — הערה מקומית: לא מפאת השראת גבורה פתאומית, לא באשר, לפתע, „נחה“ הרוח, באה למגיני עין-גב ישועתם. עמל וזעה, ארגון ותכנון, הן של אלה החיים אתנו היום, והן

„...ואמלא אותו רוח אלקים
בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל-
מדאבה לחשב מחשבות, לעשות
בזהב ובבסף ובנחשת...“

(שמות ל"א, ג"ד)

מכסף
לבנים ולבני בנים

1670.

1690.

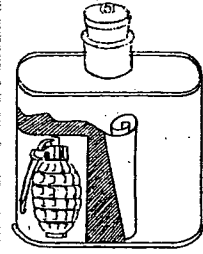
1759.

1820.

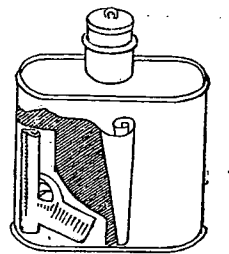
ולפני השלום" — על כך מעידים לא רק הדיונים בכנסת, אלא גם רבוי הרשימות על נושא זה המגיעות ל"במת מערכות". בחוברת זאת ניתנות: "על שמירת גבולות" (עמ' 56) ו"חיל הספר למדינת ישראל" (עמ' 57). יסולח למערכת באם תעיר כי יש בכמה מהרשימות גם משום הד לפרק: "הגנדרמריה" — מושגים ותיאורים, אשר נתפרסם במדור "דפוסיצבא" ב"מערכות" מ"ז. כמה מהרשימות, המכילות פרטים והצעות, אשר אינם ניתנים לפרסום מטעמי בטחון — נשלחות אל הרשות הצבאית המתאימה.

הרשימה, בעלת המגמה השימושית-האימונית המובהקת, על האיומן בכידון" המתפרסמת ב"במת מערכות" (עמ' 63) מעלה זכרונות ונימוח חצי נשכחות. לפני כ־30 שנה כתב צבי שך, ממחנה האימונים של הגדוד העברי בתל אל כביר (מתוך, "על סף הדממה"): "על סף החופש העולמי, הלימודים האלה, איך להכניס את הכידון לבטן־אדם ביתר וריות וביתר כשרון ואיך להוציא אותו ובאיו מקומות־הגוף תהיה פעולה עזה יותר! — קודם, כשחשבתי שאלך — בשערים האלה היו שערותי סומרות על ראשי, אבל הלאה מזה לא היתה הולכת התרגשותי. ההרגשה שאני בעצמי אהיה תחת איוה כידון, לא נתנה להתפלסף הרבה".

המסע היה אחד משיטות האמונים היעילות ביותר בפלמ"ח לפני המלחמה. נוסף לערך החינוכי המעשי לחיפוש אופיו של החייל, היה המסע אמצעי ראשון במעלה לגיבוש היחידות באותה תקופה, ומכשיר בלתי אמצעי להכרת הארץ. מסע שהפך למסורת היתה התנועה לאורך הגדה המערבית של ים־המלח, דרך המכתשים, לבית־אשל. לשיא הגיעו בחורף 1947, כשעשר פלוגות פלמ"ח עשו את הדרך, אחת אחר השניה, מי שהתחילה בצפון — בבית הערבה או ברמת־רחל, ומי שהתחילה בדרום בבית־אשל. מסע זה היה למעשה אבן־הבחון של חברי הפלמ"ח, שנחלקו לשני חלקים — לאלה ש"מדדו" כבר את חופי ים המלח ולאחר שטרם מודדו. כל מי שעבר מסע זה חש בבירור שלבטחונו העצמי נוסף מסען עצום. כוח רצונו הועמד בנסיון — ועמד בו. היה זה האמצעי היעיל ביותר לכל אחד ואחד להכרת עצמו, ולמפקד — להכרת פקודיו. הסיפור המובא בעמ' 67 מספר על דרכה של אחת הפלוגות, שהיתה מהאחרונות שנטלו חלק בעליה המסורתית למצדה. קו המסע במפה בעמ' 72 הוא סכמטי, ולמשל, לא חצה למעשה את המכתש הגדול, שאינו ניתן למעבר, כי אם עבר מצפון לו.

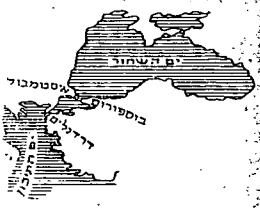
אחת הבעיות הקשות של תקופת המחתרת היתה כיצד להעביר נשק ממקום למקום. שלא כ"סליק" הקבוע, שניתן היה להטמינו באדמה או לבנותו בחלק בתוך בנין, היה ה"סליק" המתלטל ענין מסובך ביותר. אך קשה יותר מכל היה למצוא סידור החבאה לנשק על גופו של אדם. מובן מאליי שמראש הוגבל כל סידור כזה לרימונים ולאקדחים, ובמקרים מיוחדים גם לתת־מקלעים, שהוטמנו לרוב בתיק לכינוור. המתקן הפופולרי ביותר בשטח זה, שנועד להבטחת הטיי-

לים היהודיים, היתה, "מימית הסליק", שלא עוררה כל תשומת לב מיוחדת. היות והיתה ציוד רגיל לכל מטייל. למטרה זו הותקנה תחתית הניתנת להסרה, ואשר שימשה להכנסת הרימון או האקדח לתא המתאים להם במימיה. נשק זה הכביד כמובן על משקל המימיה, והיה הכרח להחזיקה מלאה תמיד במים, לבל יתמיה משקל המימיה הריקה, וירמוז על סודה. במסע המתואר בחוברת זו, נשא האנשים את נשקם בחלק מן הדרך בגלוי, בעוד שבחלקים אחרים — היה טמון במימיות. סידור זה נתגלה בשעתו הן לשלטונות הבריטיים והן לעתונות, אשר פרסמתו ברבים.

לסקירה — רבת ההשערות, הסברות והבלתי נודעות — מפריעטו של סוקר צבאי אמריקאי נודע, ה. בולדוין, על עצמתו הנוכחית של צי המלחמה הסוביטי (עמ' 78) — שהיא הפרק השלישי והמסיים, בפרקי הסקירה על כוחה המזויין של ברית־המועצות הניתנים ב"מערכות" מאז חוברת נ"ו — יש להוסיף עתה אי אלו השלמות ותיקונים, בשל התהליך של העברה הדדית של כל־ספן בין ברית־המועצות ובעלות בריתה במלחמת העולם — מזה, ובין איסליה לברית־המועצות — מזה. מאז שלהי 1948 ועד אביב 1949 העבירה איסליה לרשותה של רוסיה את אנית־המערכה "ג'וליו צ'זרה", שתי צוללות, ואנית הסיור, "עמנואלה פיליברטו דוכה ד'אאוסטה". באותו פרק זמן עצמו החזירה ברית המועצות לבריטניה את אנית המערכה "רויאל סוברין", שלוש צוללות ו־2 אניות משחת, אשר

אין כדי לשנות הרבה. אולם זאת לזכור, שבה בשעה שאנית המערכה, למשל, שהוחזרה לבריטניה, וכן אחרות מהמוחזרות, נמכרו לגרמנות — הרי הספינות האיסלקיות מצטרפות לעצמתה הימית המקויימת בפועל של ברית־המועצות. אנית־המערכה היא אמנם מיושנת למדי, אך היא חודשה במשהו בשנות ה־30, ואינה נופלת מאנית־המערכה הקיימת של הצי המועצתי. אין להניח כי מבחינת משקלי הסגולות נתוסף לצי הצוללות הרוסי הרבה עם שתי הצוללות האיסלקיות, אשר בודאי שפיגרו הרבה אחרי הדוגמאות הגרמניות האחרונות. אנית־הסיור הקלה הנמסרת לברית־המועצות מצטיינת בעיקר במהירותה.

אולם לכל אלה עוד צד אחד, אשר ענין בו מבחינת האיסטרטגיה המקומית של הימים שבתחום ברית־המועצות. האניות הגדולות שהוחזרו לבריטניה ולארצות־הברית נלקחו עתה מתוך צי הצפון הסוביטי; ואלו "יוליוס קיסר" ו"הדוכס מאאוסטה" צורפו אל צי הים השחור. ומעתה יהיה לו לזה האחרון כוח עוד יותר מכריע על פני כוחות הצי של תורכיה. כמובן, אין לדעת האם מסיבות אלו לא תשמשנה כביסוס לתביעות נמרצות יותר להגביר את הציר־התורכי מאוצר הספינות ה"עודפות" אשר לארצות־הברית. שמתוכו כבר הומצאו לרשותה של תורכיה אניות שולות־מוקשים, אניות משחית וצוללות. וכמדובר בזמן האחרון — גם אניות סיור.

לא מעטים הם בארץ קוראיו של שמיינבק; ורובם בודאי שקראו את "בליירח", המתאר את ראשית כיבושה של ארץ נורבגיה ע"י גייסות הנאצים. עמה של נורבגיה תקיף עתה בדעתו שיש להפיק את מלוא הלקח מאותה תמונה (כמובן — מוגזמת קמעה) של אי־הכוננות של המליציה, המועטת והרוגעת, של הנורבגים, אשר הועלתה בפרקים הראשונים שבספרו של שטינגק. מכאן — הגברת חיל־הצבא הנורבגי, הארכת תקופת השירות, אימונו המושלם יותר, ושכלולו בציד. ומכאן — ארגון "משמר־הארץ" על יסודות בדוקים ויעילים, בתוספת "כושר־מגן" שיהיה נפוץ בכל אתר ואתר במרחבי הארץ, דלית־האוקלוסין, אך רחבת השטח. כפי שמציין המקור השויצרי — ממנו נשאבה הסקירה המתפרסמת בחוברת זו (עמ' 79) — יש ויש מה ללמוד מנסיון זה של הנורבגים גם לאלה שאינם בני־נורבגיה.

עם תום שנת מלחמה נפתחה פרשת הנסיונות להמחשתה באמצעות תערוכות. הפותחת במצוה זו היתה חטימה, אשר מעשיה בכמה נקודות הכרעה של המערכה כבר הועלו על דפי "מערכות": חטיבת "כרמלי" ("הקרב על שחרור חיפה" ו"הדיפת הדרוזים"). כבר בגליון נ"ז של "מערכות" עמד להנתן ציון לתערוכה זו, אשר נתקיימה סמוך ליום השנה לשחרורה של חיפה, אך מסיבות שלא היו תלויות בנו נדחה הדבר. במידה שחטיבות וחיליות אחרים של צבא ההגנה לישראל יציגו אף הם את דרכם והישגיהם במסגרת תערוכות — יסקוד הירחון לשקף את תמציתן, בתיאור ובתמונה, מעל עמודיו.

יש אולי לראות מאותות זמן־השלום, והתקרבות "זמני־שלום", כי שוב החלו להסתנן לעתונות יותר ידיעות על מהלך ההודיינות (המחורשת) של כמה ממדינות־ערב. סיכום לידיעות אלה, ימצא הקורא ב"צורר הידיעות מן המזרח התיכון" (עמ' 93).

בנק הפועלים בע"מ

ת.ד. 27 תל־אביב טלפון 4296-4297

הון המניות והרזרבות 550.000 ל"י
מנהל עסקי בנק לכל ענפיהם

מ ע ר כ ה

לאחר מסדרי יום הצבא

לשוא כונו, בפי עתונאי חוץ, מסדרי הצבא וז' תש"ט, "מסדרי יום הנצחון" של צבא ישראל. רק עתה ניתן לצבאנו — לפחות במסגרת יחידות משיגה מיצגות, מקרב כל החטיבות ונאשר בו — לסכם את השנה וחצי של ועמדה על גפשי העם, של בניה אירגונית, גופרטיבית והתאמנות מקצועית. לא מיהרנו על מצעדי נצחון. אך משבא יום כ' תמוז ידע העם היושב בציון, וידע העולם, שעה שומע על המתרחש בארץ ישראל, כי זהו ום נצחוננו. ומי שראה את קבלת הפנים לפלוגות העייפות הצועדות ונוסעות דרך הצופים של תל אביב, קבלת פנים שלא חמימותה ובדריכותה הנפשית מזה שניתנה ני כר, למצעד הצנוע יותר, הראשון, בכ' ש"ח — ידע גם הוא כי המדובר הוא בצבא מנצח, אלא אף בצבא שהוא עצם ובשר מבשרו של העם המריע הזה, ושל פשו, צבא אשר בכל תהליכי התגבשותו ת המקצועית מוסיף להיות בן העם ומשרתו. ועתה — לאחר מפקד סמלי זה של כוחות ישראלים — עומד צבאנו לפתוח דף חדש.

עם המעבר

חמור לאיתנותו של חיל הצבא ממבחן זה של מעבר ממלחמה לשלום. ביחוד אמורים הדברים בצבאות התקופה החדשה, המיוסדים על שירות חובה כללי, על התגייסות המונית לתקופת

המאבק — והחזרה המונית של סוראים ומפקדים אל נתיבות ימי שלום בתום ההיאבקות. ההיסטוריה של המאה העשרים יודעת את משברי הצבאות — משברים ארגוניים-מגנזוניים, ומשברים אישיים-נפשיים בהמון — בתקופות המבחן האלו, שבין מלחמה לשלום. סימניהם ניכרים במיוחד בצבאות מנוצחים; אך נקל להבחין גם בגייסות של אומות מנצחות. אף מתארי ומשקפיו הספרותיים של חזיון המלחמה בימינו מהגדולים שבהם, ואף מבין הבינוניים יותר — רומן, המינגווי, רמארק ועוד, ועוד — חשו, איש איש ויצירותיו, באותו דכדוך נפש מיוחד המשתרר בהסתיים פרשת המלחמה, ואפילו היתה מסוכנת ומעיקה בשעתה; באותה אורה של "רעשיו מה?", של הרגשת חלל הנפחת לפתע; של געגועים לליכוד ולחברות של ימי המלחמה, תלומות, להמשיך ביחד" אף ביימות החול" של שלום, לקיים את ערכי החברות הנאמנה ואת האוירה של "אחד בעד כולם — כולם בעד האחד". ובצד אלה — ההרגשה: "שלחנו לקרב, היינו נחוצים או מאוד, כגיבורים ראווה — הנה, תם המעשה ופסה התהלה", רק כעבור זמן

אותות הצטיינות

מה עם תהליך הסתגלות ודרגות למצאות יחידה והשונה של לאחר מלחמה, חוזרים, בהדרגה, שיווי המשקל והחוש לתפקידים החדשים, המחייבים והפרויים אף הם.

לבטיה מעבר כאלה — הם נחלתם, לרוב, הן של אלה ה"הולכים" מהצבא של מדינת-עם בעלת חובת שירות, והן של הנשארים בו. הצבא, אשר מוכרח להיות קטן ומצומצם מזה שבתקופת המערכה, עומד פחות במלכו תשומת לבו של הכלל; כאילו — "מיותר" במקצת, לבעל המבט השטחי. רק העמקת ההכרה הרצינית, החמורה, של חיוניות תעודות-המגן לעם ולמדינה, החדרתה בקרב הציבור, אך בראש וראשונה — בקרב נושאי התעודה, בוניו של הצבא-לימות-שלום — היא אשר יכולה לשמש מרפא למחלות מעבר אלו. ורק משטר אינטנסיבי, תכליתי, רב-מעשים של חישול יכולת צבאית, לימוד מקצועי, חינוך הטירון הצעיר, ליכוד חברתי, הוא אשר יעלה על פסים חדשים ויוצרים את המשכו של מפעל-המגן המאוורג, במדינת-היהודים הנבנית והעומדת על המשמר.

מצבים יוצאי-דופן, כעלילת שנות תש"ח-תש"ט, וטרם נוצרו מאזי-הרוקחים ונוסחאות-הקבע להגדרתם המדויקת של סוגי מעשי-הגבורה ודרגותיהם. בדרך כלל, בכל צבא וצבא, על אף כל בסיון מגובש ואמת-מידה מקובלת, מוכרחה לשלוט מידת-מה של "מקריאות" בשעת ניפוי מעללי-העוז של מפקדים וחיללים וסיוגם לסוגים-סוגים; כי לא בקילוגרמים המדובר. בצבאנו הצעיר, בו חסרה אמת-המידה הקודמת, המוסכמת — למפרע — לא כל שכן. אך גם בתנאים אלה יש באותם י"ב אותות-הגבורה הראשונים כדי לקרוע את הפתח הראוי לסילוק החוב המוסרי אשר חבה האומה לנאמני-לוחמיה. יש לראותם כביטוי הכרת-התודה וההוקרה הקיבור צית הגדולה. על יסוד נסיונו במלחמה, והבשלת חכמת חייה-הצבא בתוכו, חכמה שאין לקנותה מספר-הלכות בלבד. ידע צבא-הגנה-לשאלה לטפח מערכת ציונית כבוד למעשי-הגבורה, נאמנות וחריצות, לסוגיהם ולגילוייהם, לקיים אמת-מידה מציאותית להענקתם, לגבש בתוכו יחס של הוקרה רצינית לאותות-ההתהיר לה ולנושאייהם, ולחנך את הדורות הבאים במסורת העז, הנאמנות וההקרה.

צבא-ההגנה-לשאלה, במעמד כ' תמוז השנה, כיבד י"ב מאנשי, מהם החיים אתנו ומהם שנפקדו, וליבד את עצמו ואת מעשיו בשנת-הגורל שמאחורינו. מתן אותות ההצטיינות הראשונים למעשי גבורה ומופת. היה זה טכס סמלי — כאותו מעמד עצמו כולו. ככל צורה, ודאי שלא יכול היה גם טכס זה של הענקת אותות-ההילה, לאלה החיים ולקרוביהם של אלה אשר נפלו, למצות את מלוא התוכן של חשי-הלב, ההרהורים, יראת-הכבוד, תוגת-הקרבן אשר פעמו בקרב רבבות הצופים באותו מעמד, ובקרב האומה, על מאות אלפיה שבארץ, מיליוניה — שבגולה; אך הוא סימלם. ודאי שסמל זה לא היה נועד, כלל ועיקר, רק לאותם שנים-עשר הגברים, ולמעשה הם בלבד. כי הם רק נבחרו מבין המאות הרבות של אלה הזכאים, איש איש, להתנאות במעשיו ובאופן מילוי חובתו, ואשר על כולם יחד, על המאות, וניתן לומר — על האלפים של ממלאת חובתם למעלה מאות-החובה הפור-מלית — גאותנו הקיבוצית, גאות העם וגאותו חילו. אין זה דבר פשוט לבחור, את המצוינים ביותר — בעלילה ללא-תקדים, מגונות-המסיבות ומשובצת

עירגב במערכה

— 0 —

על המשק והיתה בו משום המחשה רצינית של המערכה המתנהלת בארץ, אך בסיכום, בהשוואה לממדי המלחמה ואופיה ברחבי הארץ כולה, חיתה עירגב תקופה זו בשקט יחסי, שקט יחסי זה אפשר להבין מתוך שתי סיבות, הקשורות זו בזו קשר גומלין:

א. הנחת הערבים היתה שעירגב חזקה ומברצת היטב. והנחתם היה לה על מה שתסמוך, מאחר שמצבה המיוחד, — הן מבחינת תנאיה, הטופוגרפיים והן מבחינת בידודה הגיאוגרפית, — מחייב מראש תכונה והכנה להכשר עמידה, והערבים הניחו שלא יתכן שנקודה כזו לא הוכשרה בקפדנות להגנה. נוסף על כך עסקו תושבי עירגב כל אותם החדשים בביצור נקודתם ובמקום התנהלו קורסים ואימונים בקנה מידה רחב של אנשי חי"ש ופלמ"ח, גם שלא מאנשי המקום, אשר עסקו במטוחי נ"ק, חבלה, א"ש ובתימ"רונים שהדמיון המזרחי בודאי דאג לתארם כתגבורות בקנה מידה גדול, גדול יותר מזה שהיו למעשה.

ב. כמסקנה מכן העריכו הערבים שבכוחותיהם המקומיים לא יוכלו לעירגב, ובהתאם לתכנית הפורזיטית-איסטרטגית של מדינות ערב טרם הגיעה העת להתערבות צבאות ערב, ואמנם השקט לא היה מקרי, פרי "אופיים השקט" של השכנים הערביים או "יחסים טובים" אתם, אלא היה מודרך ע"י יד מכונת שדאגה לשמרו בקפידה, ואף היו מקרים שתסיסת ה"שבאב" בסביבה נכלמה ביד חזקה.

ימי תכונה

למן תודש אקטובר, (תקופת "המלחמה הראשונה" — כלשון אנשי הגליל המזרחי), כלומר, מתקופת האיום הראשון של סוריה על גבולות המנדט, הפכה שאלת הבטחון וההגנה לבעיה המרכזית במשק, תכנית ההגנה, שהיתה מותאמת לתכניות ה"שנות" של הגנת הישובים, נבדקה מחדש, ותוכננה לקראת הבאות בקצב קדחתני: בביצורים, אימונים ותימ

עירגב הנו הישוב היהודי היחיד ברצועת החוף הישראלית הצרה, הגובלת בשטחה של סוריה, אשר ממזרח לכנרת, ממערבה — הים, ממזרח ומצפון מזהה לנקודה, בתחום סוריה, מתנשאים ומאיימים (במרחק של מאות מטרים בלבד) הרי גולן, במרחק 5 ק"מ, לערך, דרומה, על חוף הכנרת, נמצא בשטח, הגבול הארץ-ישראלי, הכפר הערבי סמרה. בימי שלום, שעה שהיו שרויים יחסיידידות עם השכנים הערביים והסוריים, נתקיים קשר-תחבורה יבשתי עם הישוב העברי לאורך חוף הים דרך צמח וסמרה, אך בימי מאורעות המלחמה הקשר היחיד שנותר בין עירגב אל הישוב העברי היה בדרך הים, אוכלוסית עירגב מנתה כמה מאות תושבים, בהם אחוז ניכר של אוכלוסיה בלתי לוחמת (זקנים, נשים וטף), כאמור, התנאים הגיאוגרפיים אינם מניחים כל אפשרות להחיש תגבורת במהירות, לעומת זאת, לאורכיב: — הן בגבול הישראלי והן מעבר לו, בתחומי סוריה, מספר רב של כפרים ערבים, ולהם עורף גדול ובטוח.

בתנאים גיאוגרפיים, טופוגרפיים ואוכלוסיתיים אלה, המכבידים על הגנת הנקודה במידה נפרת לא רק בתנאי מלחמה אלא גם בתנאי "מאורעות", עברה עירגב בשלום את חמשה וחצי החדשים הראשונים (דצמבר 1947 — מאי 1948) של ה"מאורעות", המערכה בתקופה זו, הורגשה בעירגב רק בשתי הופעות: —

א. ניתוק התחבורה היבשתית דרך צמח וסמרה, — אשר נתמך ע"י יחידות הצבא הבריטי שחנה באיזור, שאסר על אנשי עירגב להבטיח את מכוניותיהם ע"י ליווי משורין.

ב. התנגשות מקרית שארעה ב-8.2.48, בין טרקי-טוריסטים מעירגב ושני צעירים מסמרה שהתנפלו לפתע על הטרקטור אשר עבר בקרבת הכפר-הערבי. ניתוק התחבורה הכביד אמנם מבחינה כלכלית

תכנית אימונים לחברי ההגנה (ה"טירונים" וה"פעילים") בשנות העשרים

תקופת אימונים (אוקטובר)		תקופת אימונים (נובמבר)	
מספר	שם	מספר	שם
1	מקלע	1	מקלע
2	מקלע	2	מקלע
3	מקלע	3	מקלע
4	מקלע	4	מקלע
5	מקלע	5	מקלע
6	מקלע	6	מקלע
7	מקלע	7	מקלע
8	מקלע	8	מקלע
9	מקלע	9	מקלע
10	מקלע	10	מקלע
11	מקלע	11	מקלע
12	מקלע	12	מקלע
13	מקלע	13	מקלע
14	מקלע	14	מקלע
15	מקלע	15	מקלע
16	מקלע	16	מקלע
17	מקלע	17	מקלע
18	מקלע	18	מקלע
19	מקלע	19	מקלע
20	מקלע	20	מקלע
21	מקלע	21	מקלע
22	מקלע	22	מקלע
23	מקלע	23	מקלע
24	מקלע	24	מקלע
25	מקלע	25	מקלע
26	מקלע	26	מקלע
27	מקלע	27	מקלע
28	מקלע	28	מקלע
29	מקלע	29	מקלע
30	מקלע	30	מקלע

תקופת אימונים (דצמבר)		תקופת אימונים (ינואר)	
מספר	שם	מספר	שם
1	מקלע	1	מקלע
2	מקלע	2	מקלע
3	מקלע	3	מקלע
4	מקלע	4	מקלע
5	מקלע	5	מקלע
6	מקלע	6	מקלע
7	מקלע	7	מקלע
8	מקלע	8	מקלע
9	מקלע	9	מקלע
10	מקלע	10	מקלע
11	מקלע	11	מקלע
12	מקלע	12	מקלע
13	מקלע	13	מקלע
14	מקלע	14	מקלע
15	מקלע	15	מקלע
16	מקלע	16	מקלע
17	מקלע	17	מקלע
18	מקלע	18	מקלע
19	מקלע	19	מקלע
20	מקלע	20	מקלע
21	מקלע	21	מקלע
22	מקלע	22	מקלע
23	מקלע	23	מקלע
24	מקלע	24	מקלע
25	מקלע	25	מקלע
26	מקלע	26	מקלע
27	מקלע	27	מקלע
28	מקלע	28	מקלע
29	מקלע	29	מקלע
30	מקלע	30	מקלע

עירגב - נראה כללי

המצב ששרר אותה תקופה בארץ כולה, ותנאי המקום, קבעו ממילא את ארגון הגנת הנקודה, שנתבסס על הפעלת אנשי עירגב עצמם ונשקם. הגדלת מספר העמדות ושטח ההגנה, הארכת קרי החזית ללא תגבורת של נשק ואנשים הביאה לכך, שלפי תכנית ההגנה אי אפשר היה לקיים רזרבה לפעולות מתוך לגדר. עובדת מיעוטו של כוח האדם הלוחם, הגבילה את תכנית ההגנה להיותה פסיבית ורתוקה לתחומי המחנה בלבד; ועל-כן הוקדשה עיקר הדאגה לביצורים.

סביב המשק הוקם קו עמדות חדש כ-100-80 מ' לפני הקו הקודם, ולפניו נבנו שתי גדרות תיל (האחת - גדר המשק, שהועתקה קדימה, והשניה - גדר צבאית, במרחק-מה ממנה) גדר שלישית הקיפה את לב המחנה - להגנה על קבוצת בניינים והמזח - ונסמכה, בשני קצותיה, אל הים. שטח מגודר זה נקרא "המצודה", והתפקיד שהועד לו היה - לבלום כוחות אויב שפרצו את קו ההיקף החיצוני ולהוות שדה התגוננות אחרון. אכן יש בה בתכנית זו כדי להעיד על ההכרה ששררה במשק, שלעירגב לא תהיה דרך נסיגה; ונוסף על הגורמים שהביאו כל משק בארץ לידי הכרה זו, פעל כאן גורם נוסף, גיאוגרפי-פסיכולוגי - הים.

ימי המערכה

עם ה-15 במאי, יום הפלישה, "הרשמי" של מדינת ישראל, הועמדה גם עירגב בקו האש. ב-14 למאי לפנות ערב נעזב הכפר הערבי השכן, נוקיב, ותושביו, מנוהלים ע"י קצין סורי, נראו כשהם צועדים לעבר השטחים הסורים. היה בו, בפינוי חטוף זה, כדי להרוס כל שארית אשליה באשר לתכניות האויב לגבי האזור.

המערכה על עירגב ניתנת לחלוקה לשתי תקופות:

1. ה"סיבוב הראשון" (מ-15 למאי ועד ל-11 ליוני) - כשהפעילות ואופי המערכה באזור כולה, וב"עירגב, נקבעו והוכתבו ע"י הצבא הסורי.

הרעשות והפצצות אלה (האויב השתמש בדרך כלל בתותחים בני 75 מ"מ, במרגמות 81 מ"מ, במכ"ם כבדות, ומדי פעם בפעם באוירונים) היו בדרך כלל

אורח טרדו. אף שהמגמה הייתה לצפות האויב (מעל הפס הגולן) שמגיעה לעירגב תגבורת (ופעם אמהם הגיע למשק גדוד פלמ"ח במגמה לבצע פעולות יזם מות בקנה מידה גדול, שנתבטלו), היה נוקה להגביר את ההרעשה וההפצצה ולהעבירה מתחומי הטרדה לתחומי הרעשה במגמת הרס והרג.

נימוק שלישי לפעילות האויב בשלב זה, היה רצונו לערוך פעולת גמול על פשיטות כוחות יהודיים על מוצביו, וכן על פשיטת פלוגת הפלמ"ח ב-24 על כפר חארב שעל קו הרכס.

בשלב השני - היינו בשבועיים של ההפוגה המקומית - המשיך האויב בהטרדותיו. ניתן לציין שבמידה שהיו לאויב מגמות מסוימות בהרעשותיו הן אלה בניינים בולטים, המזח והסירות, ולא קו העמדות. (אם אמנם את העמדות עצמן אפשר היה להעלים ע"י הסוואה טובה ושמירה על תנועת בהסתר אליהן - הרי את מקומו של הקו לא היתה אפשרות להסתר).

מגמת ההרעשות היתה כפולה: א. - גרימת נזק והרס רבים ככל האפשר. ב. ניתוק דרך התחבורה היחידה שנותרה - היא דרך הים - ע"י הפגזות המזח והסירות העוגנות בו.

תכנית ההגנה של עירגב, שנבנתה, כאמור, על נסדוד סטטיים בלבד - תוכננה חדשים רבים לפני הפלישה ובהתאם לה גם נבנה קו הביצורים. אך בשלב שני זה חל שינוי ניכר עד מאוד במערך ההגנה, אשר אין אמנם לראות בו סטיה מן ההנחות שהונחו מראש, אך נראה בו מתן תוספת גמישות למערך ההגנה של הנקודה.

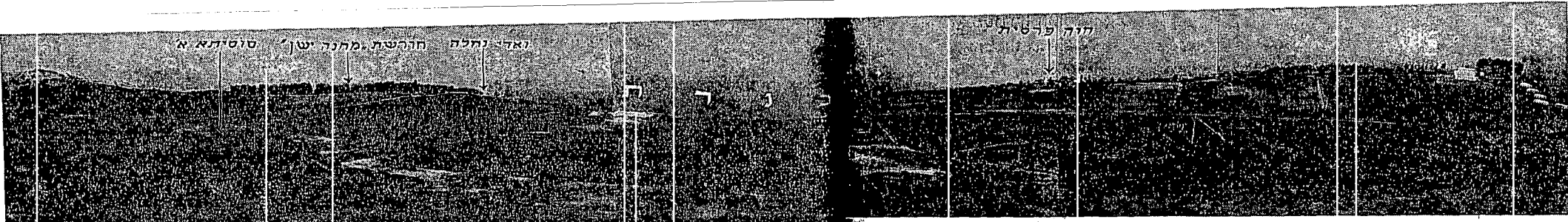
השינוי חל בעיקר מחמת הריכוז הגדול של האויב בתל-אל-קסר (בסיס הפעולה של האויב באי-זור) ובכפר סמרה, שהעמיד את הפיקוד האזורי בפני הבעיה החמורה של הגנת האגף הדרומי. הקו הדרומי אמנם בוצר היטב - אך בגבולו הדרומי של המשק (מעין "מובלעת" באדמות המשק) - שכנה חוץ-פרסית אשר ככלה את ידי המגינים בקביעת קו ההגנה הדרומי. המצב הטופוגרפי בשטח הדרומי (שטחי מטעים שלגו ושל "הפרסי" עד לגדר המשק) - שלא איפשר כל שדה ראיה לעבר דרום וחייב את העתקת הקו לעבר הגבול הדרומי של "החזה הפרסית"

(2) ההרעשות והתקפות הימיות על עירגב החלו אור ליום ה-15 במאי - שעה שכוחות הצבא הסורי נעו מצפון לדרום לקראת תכניתם לפרוץ לדגניות. לאחר מכן, משנת לקחה המערכה חיה האויב נהג לכבד את עירגב בהרעשות או הפצצה לפני כל שלב נוסף בהתפתחות המערכה בנייתה צמחה.

משם פרושה כל רצועת החוף למרחק של ק"מ ויותר ונתונה להצפיית טובה.

נימוק חשוב זה, החשש מפני עובדי הערבים של בעל "החזה הפרסית" (שהוא עצמו שמר על נייטרליות) וכן ההבחנה שהאויב נזהר מאוד מפגוע בבנייני החזה - הכריעו בענין פינוי החזה.

דרומי של המשק — מראה מן הסוסידנא

יה שהועברו לפיקוח רשות צבאית מוסמכת העתקת קוי הנקודה הדרומיים אליה.

י החוה מתושביה נערך ב־27 למאי בלילה, ובזהירו מכוסימליים. הסתר הפעולה היה אמדרגה ראשונה, לפחות עד להתקנת מערכת מינימלית בשטח הפרוץ שנתוסף למשק. השקט, וההצלחה בהעלמת מציאות כוחותינו החוה זמן רב ככל האפשר עלו יפה, וע"י כך שהות להתארגנות (ההשתלטות על שטח וגדילה את שטח ההגנה כמעט בכפלים והעמיתות ארגוניות רבות, נוסף על אלה הקיימות). נוכחותם נתגלו רק כעבור שבועיים, כשפטרו של האויב התקדם לעבר החוה מדרום ונתקל ומגינים.

אורעות שני השלבים הראשונים של התקופה להוסיף את ההחלטה לפנות מהמשק את האינ- החי ואת רוב הציוד הממוכן, לאחר שחלק נפגע, וטרקטורים ניצלו בשעת הפגזות המוסך לחירוף נפש הראוי לציון של החברים, שהפ- הניעו את הטרקטורים תוך מטר פגזים והעבי- מקום בטוח).

ההכנות להתקפת הגדולה

י' ה' 47 ביוני, חרג האויב מתחום ההפוגה וית בהכנותיו לקראת ההתקפה על עין-גב. אותו י' 47 משוריינים (עד אותה עת נראו בשטח משוריינים, בסביבות סמרה) כשהם נעים ה צפונה כשלפניהם 3 מחלקות חיל-רגלי המת- נ פרושות, במגמה לסייר סיריאלים ולבחון את ת ההגנה. משגילו את מוקשינו בואדי פ"ט, סו' לפרקם אלא חיפשו מעבר בואדי והמשיכו דם באטיות אגב העלאת אש בשדות התבואה י'גב, כנראה מתוך מגמה לפוצץ ע"י כך את שים הטמונים בהם. יחידה, שניסתה לטפל, אגב מותה צפונה, במכון המים הדרומי, נסוגה, לאחר

ש אחד מחייליה עלה על מוקש. הכוח כולו המשיך בהתקדמותו, אך משהגיע לקרבת, חורשת המחנה הישן — מרחק של כ־2.5 ק"מ מהמשק, נורה עליו פגז אחד ממרגמה 3 אינטש שנתפוצץ בין המשוריינים — ההתקדמות נעצרה, ומיד החל האויב נסוג. דקות מספר לאחר תחילת הנסיגה החלה הפגזות תותחים על המשק.

בלילה הוכנה עמדת מרגמה 3" בשטח החוה, הפרסית, כדי להגדיל בכמה מאות מטרים את טווח הפגזים לכיוון דרום.

למחרת, ביום, השבת (5 ליוני), חזר האויב על פעולתו מאתמול, אך הפעם בחיפוי אש תותחים מרגמות ואף הפצצה (שנתרכזו על הפינה הצפ- מזרחית של המשק — בסביבות מגדל המים). בשעה 10.00 לערך פוצץ מכון המים הדרומי. אותה עת גברה ההרעשה והופיעו אירועים שהטילו פצצותיהם בשטח המשק.

כביום הקודם חזר החזיון של הבערת השדות בשעות הצהריים נתגלו ע"י המגינים עמדות המרגמות של האויב (בואדי שליד, חמש הבובות), לאחר ששני משוריינים באו לאסוף את הצותות לנסיגה הפעילות המוגברת של האויב ביומיים האחרונים הגבירה את תכונת המגינים: התצפיות הוגברו ורבתה הדריכות. נעשה הכל על מנת לאתר כל תנועת אויב. לגלות כל פרט קטן העשוי להעיד על שיטה מסוימת בפעולתו, או על המגמות שהציב לעצמו. אך פני השטח היו בעוכרי המגינים. הרכסים הקרובים שבידי האויב ממזרח ומצפון, אי- שרו לאויב ריכוז כוחות לכלי גבול מבלי יכולת של המגינים לגלותם והואדיות הרבים הכבידו עד מאוד על התצפית. כמעט ואי אפשר היה לאתר מרגמות

(1) הפיצוץ בוצע לאחר ששני משוריינים עמדו בקרבת מכון המים שעה ארוכה והמטירו עליו ועל השטח שלפניו צורות מכ"י שגרמו לפיצוץ רבים מן המוקשים שהמגינים הטמינו מסביב לבנין.

המחנה הישן" ונגלו 2 ערבים מתקרבים כשהם גלויים לעבר ה"פרסי". משנתקלו באש — נסוגו וזו הפעם הראשונה שנתגלתה לסורים מציאות כוחות יהודיים בשטח החוה. בלילה זה מוקשו סביבות המ- חנה הישן מיקוש נוסף, והוחל בפינוי העדר.

ההתקפה

כשלוש ההתקפה הסורית בעמק הירדן גרם לשינוי תכנותיו האופרטיביות של הצבא הסורי. השינוי חל לא בעקרונות אלא בתכנית בלבד. כלומר, נקודת הכובד הועתקה מעמק-הירדן צפונה, אל מול משמר-הירדן. מקום בו עתיד היה להערך 3 שבועות לאחר הכשלוש בעמק הירדן נסיון הפריצה השני של הסורים שנבלם אף הוא, אך זכה להצלחת-מה בשלבי הראשונים.

מבחינה עקרונית לא חל שינוי במעמדה של עין-גב, ותכנית ההתקפה, עצמת הכוח התוקף וההסתער- שהחזית עצמה הועברה צפונה, הרי יתכן והגינתי היה שבכלל יניחו לנקודה, והנה דוקא בימים האחרונים לקרבות, "הסיבוב הראשון" — לאחר שכבר הוכרז על הסכמה להפוגה — נערכה התקפה גדולה על עין-גב, ותכנית ההתקפה, עצמת הכוח התוקף וההסתער- ריות החוזרות ונשנות שלושה ימים רצופים מעידים שעזו היה רצונם של הסורים לכבוש את הישוב העקשני. להתקפה זו היו שלושה מניעים עיקריים:

1. מגמת הס' היה לגבי התכנית שנתרקמה נגד גזרת משמר-הירדן.
 2. הצורך בכיבוש נקודה יהודית להרמת קרנו של הצבא הסורי בעולם ובארצות ערב האח-רות, לעידוד רוחו של הצבא הסורי הניגף ועמ-3. יתכן והפשיטה המוצלחת על כפר-חארב שנערכה ב־24.6 עוררה בלב הסורים חששות מסו-יימים בקשר לקרבתה של עין-גב לקו התחב-רה החשוב שלהם (ח-קוניטרה).
- כבואנו לדון בפרשנות התקפה מן הראוי שנצייר

גב. מבחינת הנשק והביצורים.
במשק היו קצת למעלה מ-100 חברים נושאי-נשק. היו כ-70 רובים, 10 ת"תים, 4 מקלעים, מכ"י אחת, מרגמת 3" 2' מרגמות 2" מרגמת "דוד" אחת, 2" "פיאטים". הנשק הקל היה מסוגים ותוצרת שונים — חבר שהכביד, מבחינה מנהלית, על בעית חלוקת התחמושת.

באלה צריכה היתה עי"גב להגן על שטח של 350 דונם לערך ועל קו חזית של כ-1700 מ'. תכנית הביצורים עדין לא הושלמה. במקומות שמערכת התעלות הגיעה למצב משביע רצון, הרי עדין לא הספיקו להכין שוחות-ירייה מתאימות. בסיסי האויב היו-אותה עת כל כפרי הסביבה והר סוסיא. שליטתו בכל הרססים שממזרח היתה מוחלטת. בין המשק ובסיסי האויב היה שטח הפקר, ממוקש מיקוש דליל בכמה מקומות.

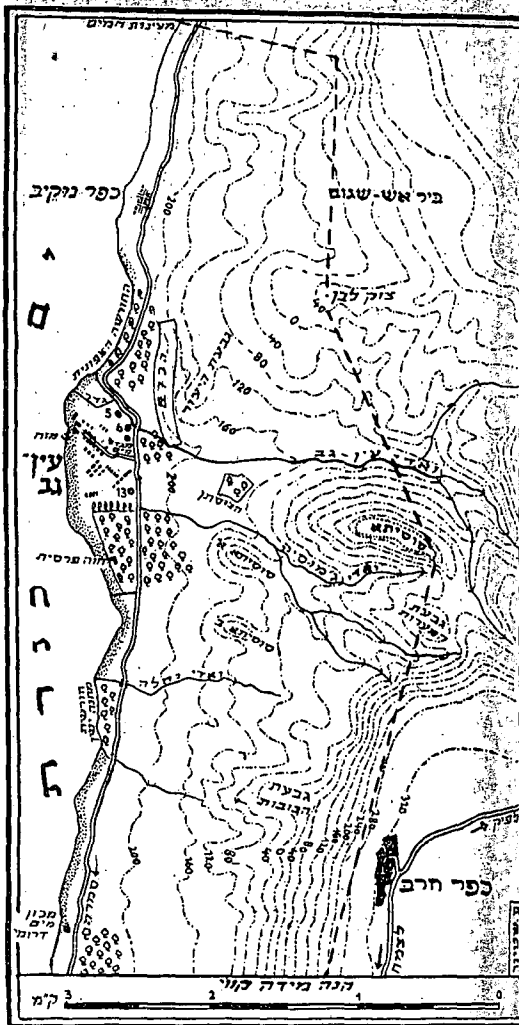
ביום חמישי, 10 ליוני, עם בוקר (זמן קצר לאחר שחזרו חבלני עין גב ממלאכת המיקוש של החורשה הדרומית ושל ואדי נחלה) החלה ההתקפה הגדולה. ב-0600 הגיעו מסמרה לחורשה הדרומית מכוניות משא עם חיילי-אויב. החיילים ירדו מן המכוניות, וכוח בעצמת מחלקה לערך נכנס לחורשה. כיתה נוספת נעלמה בואדי נחלה. שתי היחידות האלה עלו על מקשים והחלו חוזרות על עקבותיהם, כשהן נושאות עמהן למכוניות את נפגעתיהן. משנתגלו נפ-תחה עליהם אש והם נסו בבבלה דרומה; אך בינ-תיים הגיעו מסמרה עוד כמה מכוניות ובהן כשתי מחלקות רגלים. נוספות וכל הכוח הזה (כ-120 איש) התפרס ותפס עמדות בואדיות — למן הים ועד לרגלי הגבעות. בשעה 0700, לערך, פתח הכוח הזה באש לעבר קו ההגנה הדרומי.

בשעה 0750 החלה הפגנת תותחים של האויב. תחילה הופגזו הקו הדרומי — שעמד כל אותה עת בקרב עם כוח האויב שהגיע מסמרה. אח"כ הופגזו בשיטתיות קו ההגנה המזרחי. אחרי שעה תשע נתרכזה ההפגזה על הפינה הצפונית-מזרחית של המחנה. בשטח שבין מגדל-המים וה"פילבוס". שעה שהופגזו הקוים הדרומי והמזרחי, ירדה מח' לקת. אויב נוספת מכפר-תארב דרך גבעת "חמש הבובות". המחלקה תפסה עמדות לרגלי "סוסיא א" ומשם התקדמה בחיפוי של מקלע עד לפרס — במרחק של 400 מ' לערך מהקו המזרחי. משנפתחה עליה אש, נסוגה המחלקה מזרחה יותר. אותה עת, לערך, כבר הצטרפה למחלקה זו מחלקה נוספת (1) עד כמה שהדברים מותרים בפרסום. כמובן.

שהגיעה מסמרה ולא. עלה בידה להתקדם מכיוון דרום. וכך היה קו ההגנה הדרומי מוקף בחצי גורן עם התעצם הקרב והופעת מחלקת האויב מסוסיא א' נשלח ל"פרסי" הפל"ם של המשק, לחיזוק הקו המזרחי.

הקרב בחזית הדרומית-המזרחית נמשך. כבר שעה-תיים, כשבשאר הכיוונים טרם נראתה כל תנועת אויב סמוך לשעה עשר החלה פעילות אויב בגזרות אחרות. תחילה ירדו שתי פלוגות מהר סוסיא. האחת — במדרון הצפוני — שנכנסה לואדי עין גב. השניה — במדרון הדרומי — שנכנסה לבוסתן שלרגלי ההר. כחצי שעה לאחר מכן נראו בגזרה הצפונית-מזרחית כשתי פלוגות היורדות מכפר-ביר-אש-שגום לגבעות היעור — מצפון-מזרח למשק. כוח זה התפצל לשלושה ראשים: האחד — ירד לואדי עי"גב; השני — ירד מערבה לכרמי עי"גב שבצפון; והשלישי — התבסס ותפס עמדות על גבעות היעור עצמן. תנועת כוחות זו נעשתה תוך חיפוי חזק. נוסף על התותחים הופעלו 3-4 מרגמות 81 מ"מ ושלוש מכ"י כבדות: האחת — מבין סלעי הר-סוסיא; השניה — ממרגלות כפר-תארב, והשלישית — מתוך הבוסתן. אותה שעה פתחו המגינים באש מרגמה 3" על כוח האויב שבמזרח. הפגיעות היו יעילות מאוד ומפקדי האויב לא הצליחו להתגבר על האגדרלמוסיה שנשתררה בקרב חייליהם אחרי התפוצצות כל פגז (אף אם היה זה במרחק 150 מ' מהם) ומבנה הקרב של יחידותיהם לא נשמר יותר. בשעה 1030 הופיעה להקה של 4 מטוסי אויב והפציצה אף היא את הפינה הצפונית-מזרחית (קטע מגדל-המים — "פילבוס"). בחיפוי ההפצצה וההפגזה שנמשכו כל העת הגיעו כמה עשרות חיילים סוריים מואדי עי"גב ותפסו עמדות בשטח פרס-הרימונים כ-80-70 מ' מקו ההגנה.

ההתקפה עברה לשלב שני. נוסף על ההרעשה הרצופה של תותחים, מרגמות ומכ"י שנמשכה כל אותה עת על קטע מגדל-המים, הצטרפו לחיפוי כן 14-16 מקלעים שהיו מרוכזים בגזרה המזרחית ברוחב של 300 מ' בלבד וכן אש של מאות רובים ומספר מקלעים משטח היעור, הכרם, הוואדי ופרס-הרימונים. כל האש הכבדה הזאת הומטרה על גזרת חזית צרה ועל שלוש עמדותיה העיקריות. חיילי האויב שהגיעו מואדי עי"גב כיוונו את אש מקלעיהם לאשנבי היריה של הפילבוס. אש זו מנעה מאנשי הפילבוס כל אפשרות פעולה ואחד הכדורים שחדר דרך אשנב-היריה פצע את אחת החתירות בפיה. מפקד הקטע נתן הוראה לפנות את ה"פיל-

אזור הקרב על עי"גב

בוס" ולהכנס לתעלת הקשר הסמוכה. אותה שעה כבר לא היה ספק לגבי מגמתו ותכ-ניתו של האויב. הפינה הצפונית-מזרחית נבחרה על ידו כמקום הפריצה. לחץ האויב הלך וגבר, ואשו הלכה ונתעצמה. המצב החמיר מאוד שעה שנוסף ללחצו הגובר של האויב חלו תקלות רציניות בנשק האוטומטי של מגיני הגזרה. תחילה חל קלקול ב"שאטן". כעבור זמן מה פסק מפעולה גם ה"שאטן" של גזרה שכנה שסייעה לקטע באש אנפילרית. ולאח"כ נפגעה אף מכ"י "הוצקס" מקטע מסייע ואנשי הצוות שלה נפ-ועו מנתיים. אותה שעה החל הכוח המסתער מתקדם, תחת חיפוי אש חזק וריתוק מ-4 כיוונים:

האחד — בעצמה של 2 מחלקות לעו-מצפון, לאורך שפת הים, בתוך החורשה; ה-2 (עוד לפני כן, משנתגלה הכוח הזה לעיניו הו-הועברה לגזרה הצפונית מרגמה 2" ממרכז המזרחי).

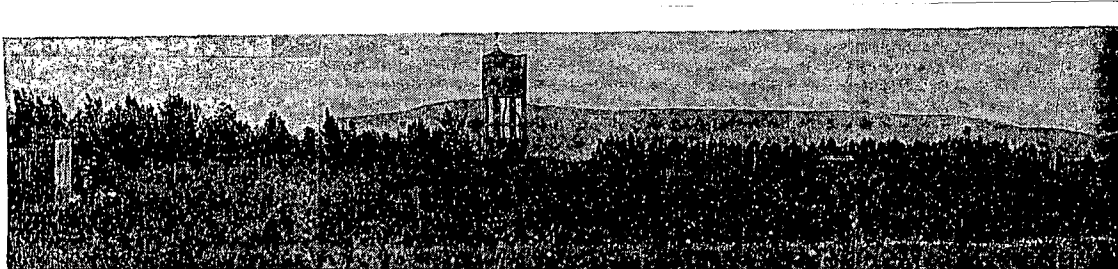
כוח שני — באותה עצמה, לערך, נע המשק בכרמים שלרגלי גבעות היעור. בשני שים הללו "טיפלו" אנשי הקטע הצפוני (שד משפת הים ועד ל"פילבוס").

הכוח השלישי — בעצמה גדולה יותר לגלש מגבעות היעור בכיוון למשק. אך יבוי-וכתוצאה מהתפוצצות פגז מרגמה בין השיחים שים פרצה אש לרגלי הגבעה. שפשטה במ לכל הכיוונים. היחידה המתקדמת נעצרה בו-ונסוגה אל מעבר לרכס. נסיגת הכוח הזה ע-כעין אות לשני הכוחות האחרים (בכרם ועל הים) וגם הללו עצרו את התקדמותם והחלו אף הם.

הכוח הרביעי — שלא אותר מחמת הו-הטופוגרפיים, התקדם בהסתר בערוץ העמוק ש-די עי"גב — היורד מרגלי הר סוסיא ונשפן כשהוא עובר בחלקו במרחק של עשרות מטרים בד מקו ההגנה הצפוני של המשק. דקות מספר 1130 הגיעה קבוצת חיילי אויב מעבר הוואדי ה"פילבוס". צוות ה"פילבוס" שהיה אותה בתעלה המובילה למגדל המים לא הרגיש בח-חולית האויב מפאת סוללת עפר רחבה שהקיפו העמדה והסתירה את הנעשה סביבה. אנשי מערבית גילו את החוליה המגיחה מהוואדי עקב מבנה העמדה לא יכלו לפעול נגדם בר-והרימונים שהוטלו על ידם לא הגיעו למנ-מחמת המרחק.

אותה שעה נפסקה הרעשת האויב, כדי לא לחיל-הרגלים שלו "לפרוץ למשק. משפרצו מחיילי האויב לתוך ה"פילבוס", נאלצו שני העמדה שממערב ל"פילבוס" לסגת לקו ה-כי נשארו מנותקים מכל עמדה אחרת וח-תחמושת. נסיון לפעול ממטה הקטע (שבג המים) לעבר פתח העמדה הכבושה נכשל מ-מעצורים ב"סטן". וכמו להרבות את הרעה בר-קריטיים אלה — כשהאויב פורץ לתוך המ-כששתים מעמדות המגינים פונו ומרבית הנשק ו-טומטי של המגינים חדל מפעול — פסקה מנ- (בעקב כמה אי-הבנות שנגרמו בטלפון) אף המר-הבינונית היחידה של המשק.

בשעה שנתבררה עצמת ההתקפה בקטע הצפ-

הגזרה המזרחית. מימין — קצה המשק

„עשרת הימים“

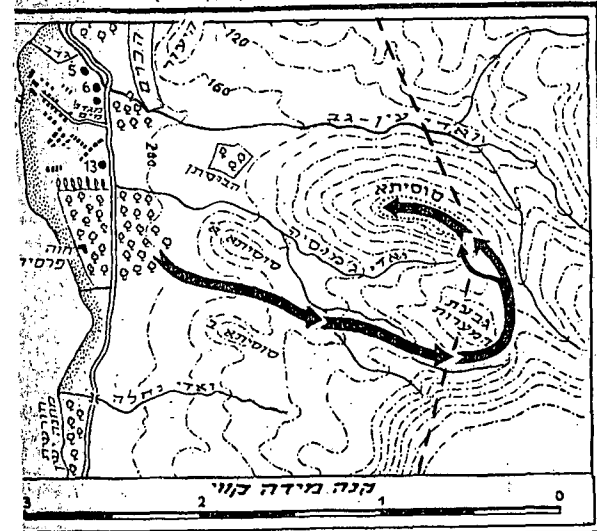
ההפוגה נוצלה ע"י תושבי עין-גב לתוספת ביצורים ושכלול הביצורים הישנים; לתיקון כל-י נשק ותוספת להם, וכן למנוחה והחלפת-כוח של חברי המשק. לתקופת קרבות „עשרת הימים“ נכנסו חברי המשק בוטחים בכוחם לעמוד בפני התקפות הסורים — אך התקפות אלו לא באו.

בשורות המגינים עצמם, בעמדות ובתעלות ההגנה, גמלה ההכרה שלא יהיה פתרון לבטחונה של עין-גב כל עוד הר הסוסייתא מוחזק בידי האויב.

כיבוש הר-סוסייתא

הר-סוסייתא¹ הינו שלוחה מאורכת ממזרח למערב, על פסגתה משטח בגודל של 200×600 מ' לערך. מצפון ומדרום מוקפת הפסגה מדרונות תלולים מאוד, ובצד הדרום-מזרחי פרוזדור צר באורך של 100 מ' וברוחב של 10 מ' המחבר את סוסייתא למישור הגולן.

(1) מעשרת הערים הרומיות (הדפוליס).

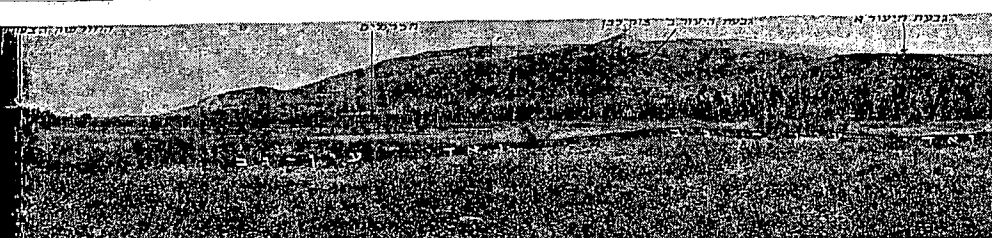
כיבוש הר סוסייתא

בערך באותם קיום (ומאותם. כיוונים ובסיסים) כבהתקפה הקודמת, אך לא ע"י צבא סדיר אלא ע"י כוחות „צבא ההצלה“, ובכוחות קטנים הרבה יותר. כוחם התחלק בערך כך: — שתי מחלקות בגזרה הצפונית (כפר נוקיב והכרמים); שתי מחלקות בגבעות היעור; וכוח דומה בפרדס ובואדי הדרומי.

כאמור, כוח האש של האויב היה הפעם קטן בהרבה מזה של יום אתמול וכוחו אנו עלה בהרבה. ואמנם, הפעם לא הגיעה ההתקפה אף לשלב של הסתערות ונבלמה בכוח האש החזק שלנו בוטחים גדולים יותר.

כדאי לציין שבעוד ובהתקפת היום הקודם — זו של הצבא הסדיר — ניכר תיכנון אופרטיבי טוב, הרי בהתקפה השנייה ניכרו ליקויים רבים בתיכנון ובשיתוף הפעולה בין היחידות. אך לעומת זאת דוקא חיילי „צבא ההצלה“ הוכיחו אומץ לב גדול יותר, ידיעה מעולה יותר בתנועה בשטח, ותנועה תחת אש.

באשמורת האחרונה של ליל ה-11/12 נערכה על המשק ההתקפה השלישית. הפעם הסתננו אנשי כנופיות „מקומיות“ (מכפרי הסביבה שהשטח היה נהיר להם) — נוסח מאורעות 1936—39. — התקרבו עד למרחק קרוב מאוד לגדר ומשהבחינו במ אנשי העמדות והטילו מספר רימונים, החלה התקפת אש חזקה לאורך כל קו ההגנה של המשק. אך הפעם, הודות לתגבורת באנשים ובנשק, הושבה אש חזקה מאוד. עם שחר נסוגו המתקפים מקרבת המשק, כשהם יורים ללא כיוון ומטרה מסוימת. במשך כל היום נמשכו צליפות לעבר המשק, ולפי תכונת האויב בסביבה ניתן היה לשער שהוא מתכוון להתקפת לילה נוספת. כדי לקדם התקפה זו הובאה בלילה תגבורת של 2 מרגמות 3" ומכ"י על צוותותיהן. כמרכ" הפציצו „הפרימוסים“ בלילה את פיק וכפר-הארב. אך ההתקפה לא נתרששה.

גזרת ההתקפה העיקרית — מצפון-מזרח למשק

הנסיגה, נבלם אף הוא ע"י פגזי 3" והפסיק את התקדמותו.

נסיגת האויב נעשתה אגב גרירת פצועים והורגים ובאטיות מרובה. עוד כשעתיים המשיכו כוחות האויב המקיפים את המשק להתקיף את עמדות המגינים באש נ"ק. משיצאו הנסוגים מטוח הנ"ק של המגינים היו עורכים חניות תכופות וארוכות ונסיגתם, עד לכפרי הגבול הקרובים, ארכה כ-4 שעות.

הכוח שעזב האחרון את שדה-הקרב — היה הכוח שהתקיף מדרום. בשעת ההתקפה ניסה לבצע מספר פעולות הסחה וריחוק, ותוך הנסיגה המשיך לשלוח את אש במגמת חיפוי. כמה יחידות קטנות שלו ניסו לתמרן בשטח ולהתקרב ונעצרו באש צלפים — אך ללא כל השפעה ממשית על מהלך הקרב.

לפנות ערב, לאחר נסיגת כל כוחות האויב מהשטח, השתרר שקט גמור ואף ההפוגה פסקה. ההתקפה הגדולה נשברה. אבידות מגיני עין-גב היו: ארבעה הרוגים ו-10 פצועים (3 מהם קשה). אבידות האויב נערכו בעשרות רבות.

עם לילה הגיעה לראשונה לעין-גב תגבורת רצינית. 3 כיתות ממשקי עמק-הירדן ו-2 כיתות מטבריה וכמה חברי עין-גב שלא היו במקום. כן נוספו 2 מקלעים מסוג מ. ג. פיאט אחד ותחמושת מכל הסוגים. אנשי התגבורת נשלחו מיד לעמדות הנשק אף הוא ניגש מיד למלאכה והספיק לתקן את כל כלי הנשק האוטומטי שנתקלקלו במשך הפעולה.

התקפות המקומיים

ביום ה-11 ליוני צריכה היתה ההפוגה להכנס לתוקפה¹. אך האויב החליט לנסות שנית את מזלו ולתקוף את המשק. גם הפעם נערכה ההתקפה בגזרת

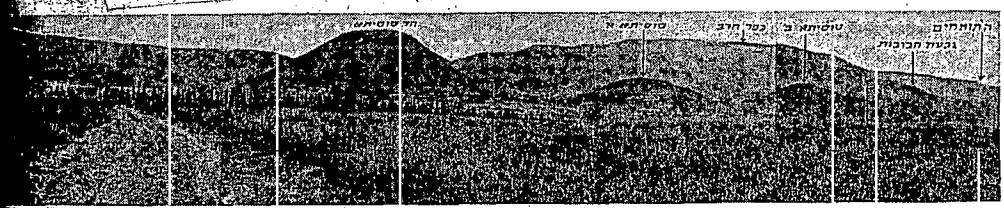
(1) אך אנו לילה החלה ההתקפה הסורית הגדולה בגזרת משמר-הירדן.

(בערך ב-1130) ובמטה האיזור לא נמצאה יבה קרבית. נשלחה הוראה לפל"ם שבקטע (שנשלח לשם, כאמור לעיל, עוד בשעות המוקדמות, כשהאויב ביים התקפה מהכיוון לעבור לקטע הצפוני-מזרחי. מאחר שלקטע הגיע רק חלק מהפל"ם (מחמת התעלות ת שהיה עליהם לעבור) והמצב שם היה כבר גויסו אנשי השירותים שנמצאו במרכז ונשלחו שמה כתגבורת. באותה שעה החלו זעמדה שעל התל ע"י שפת הים לירות לעבר זכס" ופתחיה. ומפקד הקטע נתן הוראה לירות רגמה 2" לתוך הוואדי. פגז אחד נפל לתוך מתקדמת ופיזר את אנשיה לכל עבר. אותה גיעה חולית פל"ם נוספת, בתעלות, למגדל ה-תקדמה לעבר ה-„פילבוס“ אגב הטלת רימונים תחת לחץ זה של הפל"ם, היריות מן עמדת נוך הבחנה שכל כוח משלהם לא בא בעקבות שפרצה ל-„פילבוס“¹ (בינתים עברו כעשר החליטו חיילי האויב ב-„פילבוס“ לסגת. ששת נסוגו כשאחד מהם, פצוע כנראה — נתמך נים מחבריו².

זה שעה חידשו תותחי האויב את פעולתם, נגד הקו המזרחי, אך עתה חידשה את פעור עבר הכוח הפורץ של האויב גם מרגמת 3" ושק.

יש חולית הפורצים של האויב מהעמדה, נ מרגמת ה-3" של המשק, שברו את תנופת ה והחלה נסיגה כללית של חיילי האויב. (מח-וספות שירדו מרוכסי ההרים — בעצם ההס- — כבר לא הוכנסו לקרב). הכוח הצפוני של שניסה להתקדם לעבר המשק אחר שהחלה

יתכן שהכוח לא פעל בעקב המהומה שהשתררה וצץ הפגז בתוך מחלקת האויב בערוץ הוואדי. מעניין לציין שגם הפריצה וגם הנסיגה ע"י האויב בקומה זקופה ולמרות זאת לא נגרמו ירות. כי פעולותיו אלו נעשו תוך חיפוי-אש אור של כל העמדות השכנות — חיפוי שמנע ו מתן אש יעילה.

החזית המזרחית

וזר זה הוא למעשה המעבר הנוח היחידי אל אגה. המשטח מוקף חגורת סלעי בולת גבוהים וקומות שאין בהם סלעים טבעיים נבנתה חומת ים שנשתמרה ברובה עד היום. המשטח עצמו ע' אבנים — מסותות באלקן, שרידי בנינים קים. השלוחה המערבית של הסוסיאט חולשת עין-גב והחוקתה בידי האויב מסכנת ביותר את שק בימי מלחמה, ומהווה איום מתמיד בימי שלום. אלה היו המניעים העיקריים לביצוע המשימה וזכנת של כיבוש המבצר הטבעי והגבוה בכוח ובולתי מאומן למדי.

מתכני הפעולה הביאו בחשבון:

- א. את התמצאותם הרבה של חברי המשק (הם את עיקר הכוח התוקף) בשטח ובמבנהו.
- ב. את אופיו של הלוחם הערבי ותגובותיו הפתעות (במקום, בזמן ובמהירות הפעולה).
- ג. את הסכנה שאם אמנם יכבש המשלט, לא יזמן מספיק להתארגן להגנה ולהתחפר. היתה חשיבות מיוחדת, מאחר שהר סוסיאט נמוך כסים המקיפים אותו משלושה כיוונים ב-200 מ' מתוך כך בוצעה ההתקפה ערב ההפוגה. זר שהיה ידוע שהפעם מעוניינים הערבים אגה. היה יסוד לשער שלא ינסו להפר אותה וך התקפת-נגד.

ההתקפה על סוסיאט

וועד ההתקפה נקבע לליל ה-19-18 ביולי. זה ליל ירח בהיר, אך שעת האפס כוונה כך ע ההתקרבות יעריך לאור הירח, והפריצה והמגע האויב עם שקיעתו. המחלקה, שמנתה 37 איש יה ב-19 רובים, 14 ת"תים, 3 מקלעים ופיאט התקדמה במבנה מכונס בשביל שמאחורי תא א', דרך גבעת המערות עד לשביל סוסיאט —

אמנם המחלקה שהיתה צריכה לתקוף — וכאמור. מורכבת ברובה מחברי משק — לא היתה מאומנת לה קשה זו. אך אי אפשר היה לירות את מועד זה בגלל השתלכותה בתכנית פעולה רחבה יותר וזית הצפון ובגלל ההפוגה הקרבה.

כפר-חארב העובר דרך הפרוזדור המחבר את סוסיאט עם רכס הגולן. ממקום זה — כ-400 מ' ממזרח למשלט האויב — נשלחה חוליה בת 6 אנשים מצוידת בת"תים שתפקידה היה לחצות את ואדי-ג'מוסיה ולעלות במדרון המזרחי מאחורי השער העתיק (קצה ה"צואר") של המצודה — המקום של המשוער היתה עמדת משמר של האויב.

החוליה נתגלתה תוך התקרבות ונפתחה עליה אש רובים ומדוכות. המחלקה כולה הסתערה תוך מתן אש מן המותן, והאויב פינה את "עמדת השער" של הכיתות נערכו מחדש. אותה שעה נפתחה אש אויב חזקה מפיאט, שגום, שקופיה והעבר המערבי של סוסיאט. ההסתערות נמשכה תוך מתן אש מהמותן ויריה מפיאט באש עקיפה לעמדות המערביות שעל המשלט. עם ההתקרבות הוטלו רימונים, אך בהגיע האנשים לעמדות המערביות — הן נמצאו ריקות. נתברר שהאויב נמלט במהרה ודרומי-מזרחי.

הצלחה מושלמת זו (ללא אף אבידה אחת) הושגה בעיקר הודות לשלוש סיבות:

1. השגת הפתעה במקום (הופעת הכוח התוקף מכיוון בלתי צפוי) ובזמן (שעת לילה מאוחרת).
 2. מהירות התנועה בהסתערות.
 3. התעיה באשר לעצמת הכוח התוקף שהושגה ע"י האש הרבה מן המותן ויריות הפיאט.
- עם תום ההתקפה צריך היה מפקד המחלקה התוקפת לערוך בכוחו המצומצם הגנה היקפית על שטח של 120 דונם. הדבר נראה כמעט כבלתי אפשרי, אך ההוראה להחזיק במקום בכל תנאי לא ניתנה לערעור והכוח אורגן להגנה.

ב-0350 הגיעה מעבר המשק כיתה נוספת, ועמה 4 חמורים, שנשאו תוספת מים ומוזן, והצטרפו לכוח המגן.

במשך היום הותקף המשלט באש תותחים מרגמות, מכ"י וצליפה. הטרדות אלה נמשכו עד שעה 2030 (שעה וחצי לאחר שעת ההפוגה הרשמית) ואז פסקו.

בערב ההפוגה האחרון השיגו איפוא חברי המשק הישג טקטי ששינה את מעמדה של הנקודה וסוסיאט

לקח ההתקפות

לסיכומם של שלושת ימי הקרבות בעין-גב ניתן לומר בבטחון שמגמת האויב היתה לכבוש את הנקודה. מגמה זו נתבטאה בהתקפה הגדולה של ה-10 ביוני, על תיכוננה וממדיה. אך אין להניח ששתי ההתקפות הבאות נערכו במגמה זו. כדאי שלא היה במחנה האויב מי ששיער שאת אשר לא הצליח לבצע גודד של הצבא הסורי יעלה בידו פלוגה של "צבא ההצלה", ובודאי שלא באמר צעות התקפת לילה של כפריים. לשתי ההתקפות הבאות היתה כנראה מגמת הטרדה ואולי הטעיה לגבי הפעולות במשמר-הירדן. כלומר, יתכן והיה רצון להוסיף ולהטות את תשומת הלב של הכוחות היהודיים שבגליל לגזרת עין-גב.

הנסיין לסיכום פעולתו של האויב בקרבות אלה, מן הדין שיתרכז בעיקר בניתוח הקרב הגדול, כלומר בהתקפתו של הצבא הסדיר. ההתקפה נערכה ע"י גדוד חיל-רגלים לערך, שנעזר במידת מה

(1) פעילות הלילה של המקומיים התקיימה עת שב-משמר-הירדן החלה כבר ההתקפה הסורית הגדולה.

מכתב מן הסוסיאט

הר סוסיאט, 19 ביולי 1948.

רני שלי — שלום רב לך!

אתה זוכר בודאי, רני, מה שכתבתי לך במכתבי האחרון, שהערבים יושבים להם על סוסיאט שלנו וכשמחשק להם הם יורים עלינו. יום אחד בהיר החלטנו ואמרנו — די! יותר לא ניתן להם שירגיו אותנו. לא ניתן להם לשבת מעלינו ולירות מדי פעם. התאספו 40 חברים עם רובים, מכונות-יריה, רימוני-יד ופיאט (זה מין נשק שיכול לקלקל טנק). בערב היה מפקד של כל החברים, שצריכים בלילה לעלות לסוסיאט. חברים אחרים הכינו חמורים להעמיס עליהם מים, כדורים ואוכל בשביל החברים אחרי כיבוש ההר, ועכשיו, רני, הנני כותב לך כבר מהר סוסיאט. והנה למטה הבתים הקטנים של עין-גב שלנו והשדות הצמאים למים. רק הכרם ירוק. הכל, הכל מחכה לשלום. שדות רוצים לשתות, הבתים שפגעו בהם פצצות מחכים לתיקון, ובתי הילדים מחכים לכם. לגרש את הערבים מכאן לא היה קשה. הם ברחו מהר, והשאירו שמיכות, בגדים, אהלים, כדורים ופצצות. הם ברחו להם מהר, למטה להם ללחום על ההר הזה? בשבילם זה רק הר מלא אבנים, בלי מים. אבל בשבילנו זה הר יפה, שהיינו רגילים לטייל עליו עם הילדים ולקטוף רקפות. וכל מי שלא פחד מהשוטרים הסוריים והלך רחוק-רחוק — מצא גם נרקיסים. אתה זוכר, רני, שהלכנו פעם בחורף על הסלעים של סוסיאט ומצאנו הרבה נרקיסים. כמה שמחנו אז, ועכשיו שוב נוכל לטייל כמה שנרצה, כי הערבים ברחו ולא ניתן להם לחזור.

כאן על ראש ההר יפה מאוד. רואים את כל הים סביב-סביב. כמה הייתי רוצה לרדת ולהתרחץ בים. — כי מאז שאנו כאן עוד לא התרחצנו וגם מים לשתיה יש מעט מאוד. אנחנו צמאים. בעוד כמה שעות יבואו חברים ויביאו מים ואוכל. מצאנו על סוסיאט מערות גדולות ובתוכן נחים החברים כאשר הם לא בשמירה.

תמסור שלום לכל הילדים.

שלום, והרבה נשיקות לך ולעמי

ב. רצאנה צורה מאוחדת וזוהי הדין והיוס ומבותרת ע"י מספר רב של צות שטחי-מטעים — שטח כזה אינו ת רכב שריון; ויש להניח כי מפלחם 'שגרמה לאבדן מספר שריונים לא קטן) ייה בזכרונם. מנעה את הסורים מלסכן ים. גם החשש מפני מוקשים נגד כלי ' שלפני ההתקפה נתקל האויב במקו' וגבירי בדאי את החשש להכנסת משור' .

הכלליים של תכנית ההתקפה אפשר קריאת ההשתלשלות הכרונולוגית של כוח האויב מדרום דרום-מזרח במג' וריתוק, ואח"כ תופיע הכוח זורחי במגמת פריצה. את המס' כוח האויב הדרומי היתה הטעיה בלבד. לא רק מעצם פעילותו, אלא אף מעצם וזו הוזה כולו — שמנה כ-120 חייל — היה חד; כל שאר המוקשים רוכזו. כאמור ות בקטע הצפוני-מזרחי, ואף הם במגמת ק יעילה.

אויב בקרב אפשר להוסיף — כי הוא קפחו בבוקר, כשהשמש מאחוריו, — עליו את פעולות הלחימה (תצפית, טיווח - מאוד על המגינים. וטח תזמון היו נוחים לאויב; תכניתו הטיב; התותחים והאש המסייעת עשו תכנית הטעיה והפריצה גם היא תוכנה : זה את פיקוד האוויר. מה גרם איפוא קשה תישבר? נ"ת "עצמה ניכר ליקוי רציני באשר מ ולחיות, בעיקר בשלב ההכרעה בין רתק; אך יתכן והגורם לכך היה אורח הבלתי-מצולח. נת מערכת ההתקפה הכללית — נראה כי לקשתערות נקבעה לשעה 1030. — מיד צת האויבים — אך למעשה חלה ההס' זה אחת מאוחר יותר. שעה בה נח

מנהלה של הגשת אוכל, ים. תחמושת ועזרה רא' שונה והיום היה יום שרב. ניהול הקרב לקח בחסור גמישות, ואם כי יתכן וקויה הכלליים של התכנית היו נכונים הרי מרגע יציאת הכוחות מבסיסהם לא גילו מקדי היחידות יומה לסטות מהתכנית המקורית ולנצל את היתרונות הקטנים שנגלו תוך הקרב. והרי דוגמה אופיינית להנחה זו: בשעות ההתקפה הראשונות. כשנתרכזו כמעט כל המגינים בקוים הצפוני והדרומי, היה הקו המזרחי, הארוך, חשוף כמעט לגמרי. (לאורך ק"מ היו מפורזים כתרסיס רובאים בלבד), ואם כי הדבר דאי שנתגלה לאויב, הרי לא שינה את תכניתו במאומה.

ב. אימונו וכשרו הקרבי של האויב — בפעולה זו לא הרבה החייל הסורי לנוע בהסתה היחידה שפרצה לגדר המשק — עשתה זאת בקומה וקופה. יחידה סורית, משקיבלה בפעולה מסח-אש — היתה משתטחת מיד על הארץ ללא נסיון להתקדם בהסתה, ומפקדיה שוב לא הצליחו, לרוב, להקימה להתקדמות.

החייל הסורי פוחד פחד רב ממוקשים ופגזים פגז מרגמה שנפל ברדיוס של 100-150 מ' מכותות רזרביים שעמדו להכנס למערכה, היה בו כדי לפגוע את אנשי היחידה לכל רוח. אפשר אפילו לומר, כי למעשה בלמו את ההסתערות שני פגזי מרגמה, אחד שהבעיר את ה"עור" ושני שכלם ברגע האחרון את התקדמות הכוח המסתער בואדי עיריג. לאחר שהתפוצץ בקרבתו, הוא הדין לגבי מוקשים לא אחת קרה כי משנתקלה יחידה אויב במוקש, עצרה התקדמותה באותו השטח. מעניין שכל שעת הקרב לא השתמש האויב ברימונים. אשר לסיכום פעולתם של המגינים, הרי מותר להניח כי גם כאן מתבהר הסיכום מאליו עם קריאת פרשת הקרב עצמה, אך ניתן להעיר הערות סיכום אחדות:

(1) צוינה כבר לעיל עיפות הסורים, נטיית האש והמנוחות הרבות עם תום ההתקפה — כחוצה מליקוי

א. עמידת המגינים, זו שנתגלתה בל ים בינו שהותקפה נתגלתה גם כאן בכל עליונותה. ובגילוי זה יש לראות את הגורם הראשון והחשוב ביותר להדיפת ההתקפה. אשר לאורח ההגנה: תוך מהלך הקרב כפי שהתנהל בעיריגב כמעט ולא נשאר מקום לניחול טקטי של הקרב ע"י המפקדה. צוותי הקטעים, שתוך שלביה הראשונים של המלחמה הפכו ליחידות חברתיות, הפכו תוך הקרב ליחידות לחימה עצמאיות. ברשות המפקדה עמדו רק שתי כריות פליים, מרגמה 3" ומכ"י. (ר' האחרונים, כאמור, יצאו מכלל שימוש ברגעים הקריטיים של המערכה). דלילות המגינים לאורך קו ההגנה הארוך, והכוח הזרבי המועט יחסית, לגבי אורך קו ההגנה — כמעט ולא השאירו מקום לתימרון כל שהוא במערך ההגנה.

מצב התחמושת חדר, חייב משמעת-אש חמורה ויהיה כל פגז או צרור בסוגים מסוימים של נשק אוטומטי נשקלה היטב מראש. את ההתקפות של הימים הבאים אפשר לסכם

ידענו, כי כל כמה שיקשה מצבנו אסור לנו להשמיט את היוזמה מדינו ולעמדה בהגנה סטאטית, שיגרתה בלבד. כל לילה יש לצאת ולחדור אל שטח האויב, למקש להרוג, להצית, לירות, — דבר זה יסול מן האויב את בטחונו, ידחוק אותו להתגוננותו לשמירה מוגברת, להירות מופרות, לבובור-כוחו, לפחד, לעצבנות. לעולם יש לזכור, כי כל מוראות-הקרב הפיסיים והמוראליים פועלים בו באיב בדיוק כשם שהם פועלים בנו. בשר דם הם כמנון. על אף עדיפותו, גם הוא יגע, לאה, נפחד, מבוהל מן ההרוגים, הפצועים המתגוללים בכל מקום; גם הוא סכנת המות מרחפת עליו והוא חפץ להינצל לחיות; גם יחידותיו כיחידותינו שנפלו בתן חללים, נמצאות עתה רעועות, עד שקשה להפעילן; גם לו קיימות בעיות קשות של טראנספורט, חוסר בתחמושת, לפיכך, יש להכות בו, להציק לו בכל האמצעים, בכל האפשרויות, רק לא להרגע, לא להתעייף, לא להתאיש. פעילות, פעילות!

אלוף מ. כרמל — בספרו "מערכות צפון" (יוצא לאור בהוצ' "מערכות", הקיבוץ המאוחד)

במלחמת ישראל, היתה בנזירה, סכמטית, ונערכה ע"י "צבא ההצלה", היתה בנזירה, סכמטית, כמיניאטורה של התקפת יום האתמול. נודקרו בה חוסר יכולת התיכנון והתיאום, אך רמת אימון, העק' שנות, ההתמצאות וניצול פני הקרקע עלו הרבה על אלה של גיולה הצבא הסורי ה"סדיר".

בהתקפת היום השלישי חל שינוי טקטי יסודי אלה היו נסיונות הסתננות בחסית החשכה לפי מיטב כללי מאורעות 39-1936. ולאחר שנתגלה האויב נסוג קמעה, ולפי נהוג 39-36 — תפס עמ' דות והמשיך להמסיר. אש ללא-חסוך ומשהחלה תחמושתו אוחלת החל, בנסיגתו.

עיריגב, שומרת נאמנה על בעלותו של עם יש ראל על הצד המזרחי של הכנרת, נכנסה להפוגה הראשונה, ואחריה ל"סיבוב השני" ("עשרת הימים"), כשבמערך ההגנתי הטופוגרפי לא חל כל שינוי ביצוריה הורחבו ושופרה; האנשים הוסיפו עידוד ובטחון ביכולתם עם הדיפת התקפות האויב בשלהי ה"סיבוב הראשון".

ידענו, כי כל כמה שיקשה מצבנו אסור לנו להשמיט את היוזמה מדינו ולעמדה בהגנה סטאטית, שיגרתה בלבד. כל לילה יש לצאת ולחדור אל שטח האויב, למקש להרוג, להצית, לירות, — דבר זה יסול מן האויב את בטחונו, ידחוק אותו להתגוננותו לשמירה מוגברת, להירות מופרות, לבובור-כוחו, לפחד, לעצבנות. לעולם יש לזכור, כי כל מוראות-הקרב הפיסיים והמוראליים פועלים בו באיב בדיוק כשם שהם פועלים בנו. בשר דם הם כמנון. על אף עדיפותו, גם הוא יגע, לאה, נפחד, מבוהל מן ההרוגים, הפצועים המתגוללים בכל מקום; גם הוא סכנת המות מרחפת עליו והוא חפץ להינצל לחיות; גם יחידותיו כיחידותינו שנפלו בתן חללים, נמצאות עתה רעועות, עד שקשה להפעילן; גם לו קיימות בעיות קשות של טראנספורט, חוסר בתחמושת, לפיכך, יש להכות בו, להציק לו בכל האמצעים, בכל האפשרויות, רק לא להרגע, לא להתעייף, לא להתאיש. פעילות, פעילות!

אלוף מ. כרמל — בספרו "מערכות צפון" (יוצא לאור בהוצ' "מערכות", הקיבוץ המאוחד)

במלחמת ישראל, היתה בנזירה, סכמטית, ונערכה ע"י "צבא ההצלה", היתה בנזירה, סכמטית, כמיניאטורה של התקפת יום האתמול. נודקרו בה חוסר יכולת התיכנון והתיאום, אך רמת אימון, העק' שנות, ההתמצאות וניצול פני הקרקע עלו הרבה על אלה של גיולה הצבא הסורי ה"סדיר".

בהתקפת היום השלישי חל שינוי טקטי יסודי אלה היו נסיונות הסתננות בחסית החשכה לפי מיטב כללי מאורעות 39-1936. ולאחר שנתגלה האויב נסוג קמעה, ולפי נהוג 39-36 — תפס עמ' דות והמשיך להמסיר. אש ללא-חסוך ומשהחלה תחמושתו אוחלת החל, בנסיגתו.

עיריגב, שומרת נאמנה על בעלותו של עם יש ראל על הצד המזרחי של הכנרת, נכנסה להפוגה הראשונה, ואחריה ל"סיבוב השני" ("עשרת הימים"), כשבמערך ההגנתי הטופוגרפי לא חל כל שינוי ביצוריה הורחבו ושופרה; האנשים הוסיפו עידוד ובטחון ביכולתם עם הדיפת התקפות האויב בשלהי ה"סיבוב הראשון".

ידענו, כי כל כמה שיקשה מצבנו אסור לנו להשמיט את היוזמה מדינו ולעמדה בהגנה סטאטית, שיגרתה בלבד. כל לילה יש לצאת ולחדור אל שטח האויב, למקש להרוג, להצית, לירות, — דבר זה יסול מן האויב את בטחונו, ידחוק אותו להתגוננותו לשמירה מוגברת, להירות מופרות, לבובור-כוחו, לפחד, לעצבנות. לעולם יש לזכור, כי כל מוראות-הקרב הפיסיים והמוראליים פועלים בו באיב בדיוק כשם שהם פועלים בנו. בשר דם הם כמנון. על אף עדיפותו, גם הוא יגע, לאה, נפחד, מבוהל מן ההרוגים, הפצועים המתגוללים בכל מקום; גם הוא סכנת המות מרחפת עליו והוא חפץ להינצל לחיות; גם יחידותיו כיחידותינו שנפלו בתן חללים, נמצאות עתה רעועות, עד שקשה להפעילן; גם לו קיימות בעיות קשות של טראנספורט, חוסר בתחמושת, לפיכך, יש להכות בו, להציק לו בכל האמצעים, בכל האפשרויות, רק לא להרגע, לא להתעייף, לא להתאיש. פעילות, פעילות!

אלוף מ. כרמל — בספרו "מערכות צפון" (יוצא לאור בהוצ' "מערכות", הקיבוץ המאוחד)

א. עמידת המגינים, זו שנתגלתה בל ים בינו שהותקפה נתגלתה גם כאן בכל עליונותה. ובגילוי זה יש לראות את הגורם הראשון והחשוב ביותר להדיפת ההתקפה. אשר לאורח ההגנה: תוך מהלך הקרב כפי שהתנהל בעיריגב כמעט ולא נשאר מקום לניחול טקטי של הקרב ע"י המפקדה. צוותי הקטעים, שתוך שלביה הראשונים של המלחמה הפכו ליחידות חברתיות, הפכו תוך הקרב ליחידות לחימה עצמאיות. ברשות המפקדה עמדו רק שתי כריות פליים, מרגמה 3" ומכ"י. (ר' האחרונים, כאמור, יצאו מכלל שימוש ברגעים הקריטיים של המערכה). דלילות המגינים לאורך קו ההגנה הארוך, והכוח הזרבי המועט יחסית, לגבי אורך קו ההגנה — כמעט ולא השאירו מקום לתימרון כל שהוא במערך ההגנה.

מצב התחמושת חדר, חייב משמעת-אש חמורה ויהיה כל פגז או צרור בסוגים מסוימים של נשק אוטומטי נשקלה היטב מראש. את ההתקפות של הימים הבאים אפשר לסכם

ידענו, כי כל כמה שיקשה מצבנו אסור לנו להשמיט את היוזמה מדינו ולעמדה בהגנה סטאטית, שיגרתה בלבד. כל לילה יש לצאת ולחדור אל שטח האויב, למקש להרוג, להצית, לירות, — דבר זה יסול מן האויב את בטחונו, ידחוק אותו להתגוננותו לשמירה מוגברת, להירות מופרות, לבובור-כוחו, לפחד, לעצבנות. לעולם יש לזכור, כי כל מוראות-הקרב הפיסיים והמוראליים פועלים בו באיב בדיוק כשם שהם פועלים בנו. בשר דם הם כמנון. על אף עדיפותו, גם הוא יגע, לאה, נפחד, מבוהל מן ההרוגים, הפצועים המתגוללים בכל מקום; גם הוא סכנת המות מרחפת עליו והוא חפץ להינצל לחיות; גם יחידותיו כיחידותינו שנפלו בתן חללים, נמצאות עתה רעועות, עד שקשה להפעילן; גם לו קיימות בעיות קשות של טראנספורט, חוסר בתחמושת, לפיכך, יש להכות בו, להציק לו בכל האמצעים, בכל האפשרויות, רק לא להרגע, לא להתעייף, לא להתאיש. פעילות, פעילות!

(1) צוינה כבר לעיל עיפות הסורים, נטיית האש והמנוחות הרבות עם תום ההתקפה — כחוצה מליקוי

מסביב לעינינו. — רצונו צדק מאד וידינו בין
רכס ההרים והים ומבותרת ע"י מספר רב של
ואדיות ומשובצת שטחי מטעים — שטח כזה אינו
מתאים לפעולת רכב שריון; ויש להניח כי מפלתם
בעמק הירדן (שגרמה לאבדן מספר שריונים לא קטן)
— שהיתה טריה בזכרונם, מנעה את הסורים מלסכן
שריונים נוספים. גם החשש מפני מוקשים נגד כלי-
רכב (בסורים שלפני ההתקפה נתקל האויב במוק-
שים כאלה) הגביר בודאי את החשש להכנסת משור-
יינים לפעולה.

את קויה הכלליים של תכנית ההתקפה אפשר
להבין מתוך קריאת ההשתלשלות הכרונולוגית של
המערכה:

תחילה בא כוח האויב מדרום ודרום-מזרח במג-
מת הטעיה וריתוק, ואח"כ הופיע הכוח
הצפוני-מזרחי במגמת פריצה. את המס-
קנה שמגמת כוח האויב הדרומי היתה הטעיה בלבד.
אנו מסיקים לא רק מעצם פעילותו, אלא אף מעצם
העובדה שלכוח הזה כולו — שמנה כ-120 חייל — היה
רק מקלע אחד! כל שאר המקלעים רוכזו, כאמור
לעיל, בצפיפות, בקטע הצפוני-מזרחי, ואף הם במגמת
אש-ריתוק יעילה.

לתנאי האויב בקרב אפשר להוסיף — כי הוא
ערך את התקפתו בבוקר, כשהשמש מאחוריו, —
גורם שהקל עליו את פעולות הלחימה (תצפית, טיווח
וזכו) והכביד מאוד על המגינים.

תנאי השטח והזמן היו נוחים לאויב; תכניתו
היתה ערוכה היטב; התותחים והאש המסייעת עשו
את שלהם. תכנית ההטעיה והפריצה גם היא תוכנה
נכון והטענה את פיקוד האיוור. מה גרם איפוא
לכך שההתקפה תישבר?

א. בתכנית עצמה ניכר ליקוי רציני באשר
ללוח הזמנים ולתיאום, בעיקר בשלב ההכרעה בין
ההטעיה והרתק; אך יתכן והגורם לכך היה אורח
הביצוע הבלתי-מוצלח.

לשם הבנת מערכת ההתקפה הכללית — נראה כי
שעת האפס להסתערויות נקבעה לשעה 1030. — מיד
לאחר הפצצת האיוורונים — אך למעשה חלה ההס-
תערויות שעה אחת מאוחר יותר. שעה בה נח-
לשו החיילים, גבר רעבונם וצמאונם ופחת מלאי

תחמיש. — הקרב לא נראה כ-
מנהלה של הגשת אוכל, מים, תחמושת ועזרה רא-
שונה והיום היה יום שרב¹.

ניחול הקרב לקח בחוסר גמישות, ואם כי יתכן
וקויה הכלליים של התכנית היו נכונים הרי מרגע
יציאת הכוחות מבסיסיהם לא גילו מפקדי היחידות
יזמה לסטות מהתכנית המקורית ולנצל את היתרונות
הקטנים שנגלו תוך הקרב. והרי דוגמה אופיינית
להנחה זו: בשעות ההתקפה הראשונות, כשנתרכזו
כמעט כל המגינים בקוים הצפוני והדרומי, היה
הקו המזרחי, הארוך, חשוף כמעט לגמרי. (לאורך
ק"מ היו מפוזרים כתרסיס רובאים בלבד), ואם
כי הדבר ודאי שנתגלה לאויב, הרי לא שינה את
תכניתו במאומה.

ב. אימונו וכשרו הקרבי של האויב: —
בפעולה זו לא הרבה החייל הסורי לנוע בהסתה-
יחידה שפרצה לגדר המשק — עשתה זאת בקומה
זקופה. יחידה סורית, משקיבלה בפעולה מטח אש —
היתה משתטחת מיד על הארץ ללא נסיון להתקדם
בהסתה, ומפקדיה שוב לא הצליחו, לרוב, להקימה
להתקדמות.

החייל הסורי פוחד פחד רב ממוקשים ופגזים
פגז מרגמה שנפל ברדיוס של 100-150 מ' מכוחות
רזרביים שעמדו להכנס למערכה, היה בו כדי
לפזר את אנשי היחידה לכל רוח.

אפשר אפילו לומר, כי למעשה בלמו את
ההסתערויות שני פגזי מרגמה אחד
שהבעיר את ה"יעור" ושני שבלם ברגע האחרון
את התקדמות הכוח המסתער בואדי עינגב לאחר
שהתפוצץ בקרבתו. הוא הדין לגבי מוקשים.
לא אחת קרה כי משנתקלה יחידת אויב במוקש
עצרה התקדמותה באותו השטח. מעניין שכל
שעת הקרב לא השתמש האויב ברימונים.

אשר לסיכום פעולתם של המגינים, הרי מותר
להניח כי גם כאן מתבהר הסיכום מאליו עם קריאת
פרשת הקרב עצמה. אך ניתן להעיר הערות סיכום
אחדות:

(1) צוינה כבר לעיל עיפות הסורים, נסיגתם האטונה
והמנוחות הרבות עם תום ההתקפה — כתוצאה מליקוי
המנהלה בשדה-הקרב.

א. עמידת המגינים, זו שנתגלתה בכל ישר
בינו שהותקפו, נתגלתה גם כאן בכל עליונותה.
ובגילוי זה יש לראות את הגורם הראשון והחשוב
ביותר להדיפת ההתקפה.

אשר לאורח ההגנה: תוך מהלך הקרב כפי
שהתנהל בעינינו כמעט ולא נשאר מקום לניהול
טקטי של הקרב ע"י המפקדה. צוותי הקטעים,
שתוך שלביה הראשונים של המלחמה הפכו ליחידות
דו-חברתיות, הפכו תוך הקרב ליחידות לחימה
עצמאיות. ברשות המפקדה עמדו רק שתי כוונות
פלי"ם, מרגמת 3 ומכ"י. (ור"ה האחרונים, כאמור,
יצאו מכלל שימוש ברגעים הקריטיים של המערכה).
דלילות המגינים לאורך קו ההגנה הארוך והכוח
הרזרבי המועט יחסית, לגבי אורך קו ההגנה —
כמעט ולא השאירו מקום לתימרון כל שהוא
במערך ההגנה.

מצב התחמושת הדל, חייב משמעת ראש חמורה
וירית כל פגז או צרור. בסוגים מסויימים של נשק
אוטומטי נשקלה היטב מראש.
את ההתקפות של הימים הבאים אפשר לסכם

במלים מספר. זו שבאה למחרת ההתקפה הגדולה,
ונערכה ע"י "צבא ההצלה", היתה בנויה, סכמטית,
כמיניאטורה של התקפת יום האתמול. נזדקרו בה
חוסר יכולת התיכנון והתיאום, אך רמת אימון, העק-
שנות, ההתמצאות וניצול פני הקרקע עלו הרבה על
אלה שגילה הצבא הסורי ה"סדיר".

בהתקפת היום השלישי חל שינוי טקטי יסודי.
אלה היו נסיונות הסתננות בחסית החשכה לפי
מיטב כללי מאורעות 1936—39. ולאחר שנתגלה
האויב נסוג קמעה, ולפי נהג 39—36 — תפס עמ-
דות והמשיך להמטיר אש ללא-חסוך ומשהחלה
תחמושתו אוזלת החל בנסיגתו.

עינינו, שומרת נאמנה על בעלותו של עם ישר-
אל על הצד המזרחי של הכנרת, נכנסה להפוגה
הראשונה, ואחריה ל"סיבוב השני" ("עשרת הימים").
כשבמערך ההגנתי הטופוגרפי לא חל כל שינוי,
ביצוריה הורחבו ושופרו, והאנשים הוסיפו עידוד
ובטחון ביכולתם עם הדיפת התקפות האויב בשלהי
ה"סיבוב הראשון".

ידענו, כי כל כמה שיקשה מצבנו אסור לנו להשמיט את היוזמה מידינו ולעמוד
בהגנה סטאטית, שיגרתיית בלבד. כל לילה יש לצאת ולחדור אל שטח האויב, למקש,
להרוג, להצית, לירות, — דבר זה יכול מן האויב את בטחונו, ידחוק אותו להתגוננות,
לשמירה מוגברת, לזהירות מופרזת, לבזבז-כוחו, לפחד, לעצבנות. לעולם יש לזכור,
כי כל מוראות הקרב הפיסיים והמוראליים פועלים בו באויב בדיוק כשם שהם פועלים
בנו. בשר ודם הם כמונו. על אף עדיפותו גם הוא יגע, לאה, נפחד, מבוהל מן ההרוגים,
הפצועים המתגוללים בכל מקום, גם הוא סכנת המות מרחפת עליו והוא חפץ להינצל,
לחיות, גם יחידותיו כיחידותינו שנפלו בהן חללים, נמצאות עתה רעועות, עד שקשה
להפעילן; גם לו קיימות בעיות קשות של טראנספורט, חוסר בתחמושת. לפיכך, יש
להכות בו, להציק לו בכל האמצעים, בכל האפשרויות. רק לא להרגע, לא להתעייף,
לא להתיאש. פעילות, פעילות!

אלוף מ. פרמל — בספרו "מערכות צפון"
(יוצא לאור בהוצ' "מערכות" ו"הקיבוץ-המאוחד")